

Nemen we het virus wel serieus genoeg?

De voetbalstadions gaan dicht maar de Efteling blijft open. Gezinsleden van patiënten moeten thuisblijven maar mogen wel naar de winkel. Vraag aan (10)(2e), hoofd infectieziektebestrijding bij het RIVM, dat de overheid adviseert: is onze opstelling niet veel te slap?

Het coronavirus maakt wat mee, tijdens zijn strooptocht over de wereld. In Wuhan stuitte het op de kadaverdiscipline van het totalitaire regime: de vliegvelden gingen dicht, de stad ging op slot. In Italië treft het virus afgesloten dorpen, lege straten en verlaten pleinen.

En in Nederland? Daar probeert men het virus te laten verdwalen in een doolhof van maatregelen, zo lijkt het haast wel. De kroegen open, de carnavalsoptocht dicht. Wie drie keer niest in Megen (Noord-Brabant) kan beter even thuiswerken, wie honderd meter verderop kucht in Maasbommel (Gelderland) mag gewoon naar werk. Wel een coronatest voor de wintersporter uit Italië met koorts, niet voor de reiziger uit Zuid-Korea die slechts hoest.

Intussen zwelt de kritiek. Te slap, te weinig, te laat, te ambtelijk: het zijn zomaar wat van de verwijten die neerdalen over minister Bruno Bruins en de burgemeesters, die over de maatregelen gaan, en over het RIVM, dat de uitvoerders via een wolk van overlegorganen daarover adviseert.

Maar het is toch echt de wetenschap die hier heerst, zegt hoogleraar interne geneeskunde (10)(2e) (RIVM), de afgelopen weken uitgegroeid tot het gezicht van de coronacrisis in ons land. De Nederlandse aanpak: maak het virus het leven zo zuur mogelijk. Niet door er met veel vertoon de brandblusser op te zetten, maar eerder door op zoveel mogelijk brandhaartjes een domper te plaatsen, zodat de uitbraak dooft. Isoleer gevallen. Vermijd overdracht. En kom nieuwe gevallen snel op het spoor.

Daarbij laat Van Dissel zich leiden door het nog prille onderzoeksinzicht dat elke besmette patiënt gemiddeld zo'n twee anderen zal aansteken. 'Dat betekent dat we minstens de helft van de besmettingen moeten zien te voorkomen', legt hij uit. Zo komt het aantal besmettingen onder de één per persoon en zal het virus uitsterven. Is de gedachte.

Heeft u het idee dat we genoeg doen om het virus te bestrijden?

'Laat ik eerst benadrukken: het RIVM is een regieorganisatie. We brengen expertise uit de wetenschap bijeen, en worden geacht op basis van wetenschap advies te geven. Dat omkleden we met een inschatting van het effect: als je dit doet, verwachten we zoveel afname.

'Daarna is het aan het bestuurlijk afstemmingsoverleg om daarin een keuze te maken, en af te wegen of maatregelen realistisch zijn, hoe ze de samenleving beïnvloeden, hoe ze ingrijpen op de economie et cetera. Als wij bijvoorbeeld zouden adviseren: leg een luchthaven stil, dan is er ongetwijfeld iemand anders die constateert dat dat toch wel een heel grote invloed heeft op de economie.'

We zouden kunnen beginnen door de maatregelen die nu gelden voor Noord-Brabant uit te breiden naar heel Nederland. Grote evenementen schrappen, probeer thuis te werken bij milde klachten.

‘Dat zou kunnen. Maar zoals het nu is, zien we dat er buiten Brabant vooral introducties zijn van reizigers die het virus meenemen. Dat leidt soms tot kleine clusters in gezinnen, maar eigenlijk nog nauwelijks daarbuiten. Anders zouden we een heleboel ziekenhuisopnames waarnemen, en die zien we gelukkig niet. Dus je kunt wel allerlei heel ingrijpende maatregelen nemen en denken dat je veilig bent, maar het is zeer de vraag of dat wel zin heeft.’

‘En kijk, waaruit blijkt nu a priori dat er in Nederland te weinig zou gebeuren? Als het aantal gevallen bij ons nu veel sneller steeg dan in het buitenland, kan ik het volgen. Maar dat is niet het geval.’

En in Noord-Brabant? Vindt u dat de burgemeesters uw adviezen genoeg hebben gevolgd? De kroegen, bioscopen en evenementenparken als Beekse Bergen blijven gewoon open.

‘Ik vond dat ze overtuigend waren in het overbrengen van de ernst van de situatie. Ze hebben al heel wat evenementen *on hold* gezet. En ik denk dat de Brabanders daaraan even moeten wennen, dat dit nu eenmaal zo is.’

Maar is het genoeg?

‘Dat zal moeten blijken. We moeten zeker de helft van de nieuwe gevallen voorkomen, en als je de huidige maatregelen optelt in een model kom je op zulke waarden uit. Als de mensen zich er tenminste wel aan houden.’

‘Je moet het zo zien: deze maatregelen zijn voorlopig voor zeven dagen afgekondigd, en we hebben steeds gezegd dat de situatie per dag kan veranderen. Als je alles op slot gooit, stopt de BV Nederland. Die afweging wil je toch koppelen aan de situatie waarin we ons bevinden. Daartussenin moeten de bestuurders laveren bij het maken van keuzes.’

Waarom zetten we niet gewoon een hek om Noord-Brabant? Nu kunnen Brabanders gewoon nog naar een evenement boven de rivieren gaan.

‘De burgemeesters hebben gezegd: Brabanders, beperk je contacten en mijd contact als je milde klachten hebt. Ik denk dat het ook aan de Brabanders is om dat in acht te nemen, en niet massaal elders naar een evenement te gaan. Uiteindelijk doen we het allemaal voor elkaar om de uitbraak te beperken, onze kwetsbare ouderen te beschermen en de zorg voor hen die het nodig hebben in stand te houden.’

Tot nu toe ging iedereen ervan uit dat mensen het virus alleen overdragen als ze ziekteverschijnselen hebben. Maar deze week bleek uit onderzoek in zes Brabantse ziekenhuizen

dat mensen het virus soms ook hebben als ze gewoon een beetje verkouden zijn. Wat doet u met dat inzicht?

‘Dat is precies waarom we het beleid hebben aangescherpt in Noord-Brabant: probeer je bij een verkoudheid al af te zonderen, in afwachting hoe de symptomen zich ontwikkelen. Neusverkoudheid heeft als kenmerk dat je het kunt verspreiden via de handen en op sociale contacten.

‘We sluiten niet uit dat we te maken hebben met een dubbele situatie. Waarbij je enerzijds een groep hebt die zieker wordt en bij wie de ziekte soms ontwikkelt tot longontsteking en waar de sterfte zit, vooral bij de kwetsbare ouderen. Maar dat je daarnaast een groep hebt met veel mildere ziekteverschijnselen, een veel kortere incubatietijd – want dat heeft neusverkoudheid – en dus een veel kortere tijd om het virus door te geven. Zo een mechanisme kan een verklaring vormen voor de zogenaamde asymptomatische overdracht die uit modellen volgt, maar dus niet asymptomatisch is.’

In Coevorden is er een ziektecluster: een medewerker van een kartonfabriek die nog geen ziekteverschijnselen had, besmette er zes anderen. Hoe verklaart u dat?

‘Dat soort uitzonderingen zul je altijd vinden. Het virus vermeerdert in de keel. Je weet nooit of zo iemand niet via een beker waaruit hij heeft gedronken of zoiets toch een besmettingsbron kan zijn geweest, nog voordat hij veel symptomen had. Maar de vraag is in hoeverre zulke gevallen bijdragen aan de uitbraak. En dat dit soort gevallen substantieel bijdragen, daarvoor zien we geen aanwijzingen.’

Iets anders. We horen nogal eens anekdotes van reizigers die terugkwamen uit risicogebieden, ziek werden en toch naar eigen zeggen moesten smeken om een test.

‘Wij horen ook het nodige. Het enige wat ik erover kan zeggen is dat we daar duidelijk beleid voor hebben. Als iemand terugkomt uit zo’n gebied en klachten krijgt, is het advies: thuisblijven, beperk je contacten. En als de klachten toenemen tot hoesten en koorts, neem contact op met de huisarts over een test. Dat is hoe het beleid zou moeten zijn en ik steun het niet als het niet gebeurt. Dus als het waar is wat jij zegt, is er bij de beoordeling wat fout gegaan.’

Gezinsleden van coronapatiënten moeten thuisblijven. Maar ze mogen wel naar de winkel om boodschappen te doen. Waarom?

‘Een maatregel moet ook uitvoerbaar zijn. Het is heel makkelijk voor ons om maatregelen te adviseren die niet haalbaar zijn. En in dit geval weten we dat de kans dat iemand in ‘sociale afstand’ het virus overbrengt terwijl hij op een rustig tijdstip boodschappen doet of de hond uitlaat, buitengewoon gering is.’

‘Bedenk daarbij dat dit gaat om iemand die zelf nog geen klachten heeft, en alleen maar een geval in het gezin heeft. De geringste klacht, ook van een neusverkoudheid of zoiets, zien we als indicatie dat

het virus binnen het gezin is verspreid. Dat heeft dan weer consequenties voor het gezin, dan gaan zij ook in isolatie.'

Hoogleraar hersenwetenschap Victor Lamme verzuchtte: het RIVM snapt niets van psychologie. Als voorbeeld noemt hij mondkapjes: die geven mensen een gevoel van controle, en dat geeft rust, of ze nu werken of niet. Terwijl onduidelijkheid juist angst oproept.

'Ik laat het aan hem. Wat ik kan zeggen is dat we adviezen uitdragen gestoeld op wetenschappelijke inzichten over de effectiviteit van maatregelen. En ja, we weten dat mensen daar verschillend mee omgaan. Maar dat betekent toch niet dat ik mensen nu moet adviseren op straat een mondkapje te dragen, terwijl we weten dat het niets doet en er bovendien in de zorg tekort aan is? Die wedervraag zou ik deze hoogleraar dan toch willen stellen.'

Zitten we nog in de fase van indammen van het virus? Of is het daarvoor al te laat en zijn we vooral de gevolgen van de uitbraak aan het inperken?

'Ik vind dat een wat semantische vraag, gezien de situatie in het buitenland. We zitten niet op een eiland. We proberen de uitbraak hier zover mogelijk de kop in te drukken, uit te stellen en uit te smeren, om te voorkomen dat de gezondheidszorg overbelast raakt en dat mensen die zorg nodig hebben het niet langer kunnen krijgen, dat is de koers.'

Een persoonlijke vraag. Al weken bent u van 's ochtends vroeg tot 's avonds laat vrijwel onafgebroken in touw. Wat houdt u op de been?

'Ik ben nu misschien een beetje degene die in de schijnwerper staat, maar we hebben het over veel meer mensen die een enorme inspanning leveren: bij de GGD's, huisartsen, de ziekenhuizen, het RIVM, en VWS. Velen van ons hier zijn dokter, ik ook. We willen het beste voor onze patiënten. En als die patiënt Nederland is, doen we daar óók het uiterste voor.'